

Field : Music Studies

Type : Review Article

Received: 21.10.2016 - *Accepted*:11.12.2016

Mersin Yöresi Müzik Kültürü ve Trt Repertuarına Kayıtlı Mersin Türkülerinin İncelenmesi

Derya YAZICI

Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu, TÜRKİYE

E-posta: viyolist46@hotmail.com

Öz

Bu araştırmada Mersin yöresi müzik kültürünün ve Mersin yöresi türkülerinin, derleyen, ayak, makam ve usullerine göre dağılımı incelenmiştir. Yörenin kültürel özelliği, sosyo-kültürel yapısı ve tarihi incelenmiş, Mersin yöresi müziğinin genel karakter yapısı ortaya çıkarılmıştır.

Araştırmada, kayıtlardan ve literatür taramasından elde edilen bilgiler materyal olarak kullanılmıştır. Kullanılan bilgiler (veriler), belgesel kaynak tarama, çözümlene tekniği ile elde edilmiştir. Mersin yöresi türkülerini incelenerek derleyene, ayağına, makamına ve usulüne ayrılmıştır. Veriler tablolastırılmış, grafik haline getirilmiş, sayısal olarak açıklanmış ve sözel olarak yorumlanmıştır.

TRT repertuarında Mersin Yöresine ait türkü sayısı 46 adet olduğu, halk arasında söylenen daha çok türkü olduğu, Mersin yöresi türkülerinin, zaman zaman radyo ve televizyonlarda da söylenmekte olduğu fakat TRT kayıtlarında bulunmayanları da olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mersin İli, Mersin Kültürü, Mersin Türküleri

Trt Repertoire of Song and Music Culture in Mersin the Region Registered Investigation

Abstract

In this study, the musical culture of Mersin region of Mersin region and songs, compiling, feet, according to the distribution of authority and procedures have been examined.

The cultural characteristic, socio-cultural structure and history of Yorren have been examined and the general character structure of Mersin region music has been revealed. In the study, information obtained from the records and literature were used as material. Information used (data), documentary literature review, were obtained by analysis technique.

Mersin region of folk songs compiled by examining the feet of, and authority dedicated to the procedure. Data were tabulated, were plotted, and interpreted quantitatively explained verbally.

TRT repertoire of Mersin number of folk songs of the region is 46, among the people said that more songs are, Mersin region of songs, it is being said in the occasional radio and television, but without his TRT records have reached the conclusion that too.

Keywords: Mersin Province Mersin Culture, Mersin Songs

Giriş

Anadolu insanın yaşam şekilleri, ekonomik farklılıkları, yaşadıkları olaylarla ve bu olaylara bakış açısı ile bölgeden bölgeye, yöreden yöreye farklı isimlerle ve şekillerle karşımıza çıkmaktadır.

Kültür bir veya birden çok topluluğun, tarihsel süreç içerisinde ürettiği ve nesilden nesille aktardığı her türlü maddî ve manevî değerlerinin bütünüdür (Bayburtlu, yayınlanmamış makale).

“Kültür”, maddî ve manevî her şeyi işlemek ve geliştirmektir. İnsan ve kültür ilişkisinde insanın yaşadığı işlediği ve kullandığı her şey kültürün bir parçasını oluşturmaktadır. “Kültür ve sanat, ne siyasal ve ekonomik düzenden (ideolojiden), ne de bu düzenin getirdiği bireysel ve toplumsal davranış kalıplarından soyutlanarak ele alınabilir (Adorno, 1998; 193).

“Müzik kültürü ise, toplumun bir üyesi olarak insanoğlunun genel kültürün yanında kazandığı müzik sanatına ilişkin bilgi, beceri, tutum ve davranışlar ile müzik ortamlarında geçerli ahlak kuralları, gelenekler ve benzeri diğer yetenek ve alışkanlıkları kapsayan karmaşık bir bütündür” (Günay, 2006: 99).

Anadolu coğrafi açıdan farklı bölge ve özelliklere sahiptir. Ortak özellikler bölgelerdeki duygu ve düşüncelerdir. Yöresel müziklerin sözlerinde bu ortak özellikler görülse de icra açısından farklı ritim, ezgi, çalma biçimleri farklıdır (Bayburtlu, yayınlanmamış makale).

Toplumları ifade eden en önemli özellik, Müzik ve kültürdür. Toplulukların varlıklarını devam ettirmesi için önemli kültürlerine, yöresel müziklerine, gelenek ve göreneklerine önem vermesi gerekir.

Materyal ve Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin çözümlenmesinde izlenen yol, kullanılan istatistiksel yöntem ve teknikler açıklanmıştır.

Bu araştırma, mevcut durumu saptamaya yönelik betimsel çerçevede gerçekleştirilen amaç ve yöntem bakımından genel durum tespitine yönelik bir nitelik taşımaktadır.

Araştırma Materyali

Bu araştırmanın yürütülmesinde literatür taraması ve betimsel durum analizi tekniği kullanılmıştır. Betimsel araştırmalar mevcut olayların daha önceki olay ve koşullarla ilişkilerini dikkate alarak, durumlar arasındaki etkileşimi açıklamaya çalışan, olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların ne olduğunu betimleyen araştırmalardır. (Kaptan, 1995: 59).

Bu araştırma ile TRT repertuarına kayıtlı Mersin yöresi türkülerinin tespiti, kayıtlara ve literatür incelemesine dayalı bir durum tespiti çalışmasıdır. Araştırma, TRT repertuarının incelenmesi, Mersin türkülerinin belirlenmesi, derleyen, ayak, makam ve usulleri belirlenmiş, bu türkülerin sayısal olarak değerlendirilmesi yapılmıştır. Kayıtlardan ve literatür taramasından elde edilen bilgiler bu araştırmada materyal olarak kullanılmıştır.

Araştırma Yöntemi

Bu araştırmanın evrenini, TRT repertuarına kayıtlı sözlü türküler oluşturmaktadır. TRT repertuarına kayıtlı Mersin yöresine ait 46 adet sözlü türkü ise araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. 46 adet türkünün tamamı incelendiği için aslında tam alanda örnekleme yapılmıştır.

Bu araştırmada kullanılan bilgiler (veriler) belgesel kaynak tarama/çözümleme tekniği ile elde edilmiştir. Bunun için öncelikle araştırmacılar tarafından, TRT repertuarı taranarak bu repertuara kayıtlı Mersin yöresi türküleri saptanmıştır. Bilahare bu türküler incelenerek derleyenine, ayağına, makamına ve usulüne göre ayrılmış, tablolaştırılmış ve grafik haline getirilmiş, sayısal olarak açıklanmış ve sözel olarak yorumlanmıştır.

Mersin' in Coğrafi Konumu Ve Tarihi

Mersin Valiliği Resmi Sitesi, 2014' e göre Orta Toroslar Taşeli Platosunda geniş bir yay çizerek kuzey doğuya yönelir ve gittikçe yükselir. Mersin içerisinde kalan Bolkar Dağı' nın Medetsiz Tepesi 3584 metre yüksekliğindedir. İlin bu dağlık kesimindeki en önemli geçişler Gülek Boğazı ve Sertavul Geçididir.

İl akarsu bakımından çok zengin değildir. İlin en önemli akarsuları Göksu ve Berdan Çayıdır. Göksu Irmağı 268 km, Berdan Çayı ise 90 km uzunluğundadır. Lamas, Mezitli, Alata, Deliçay, Glindire, Bozyazı, Anamur, Efrenk diğer önemli çaylardır. İl'de önemli göl yoktur. Silifke - Taşucu arasında Akgöl, Ketlik ve Paradeniz başlıca göllerdir. İlin kıyı şeridinin iklimi Akdeniz iklimidir. Kuzey kesimleri ise Karasal iklim özelliği gösterir. İlin sahil kesimi lodos, poyraz, meltem ve yıldız rüzgarlarının etkisindedir. Bölgenin bitkisel örtüsü makidir.

“Klasik devirde Kilikya olarak adlandırılmış olan Mersin; sırası ile Hititler, Frigler, Asurlular, Persler, Makedonyalılar, Romalılar ve Bizanslıların, XI. yüzyılda Selçukluların, XIV. yüzyılda Karamanoğulları ve Ramazanoğullarının XV. yüzyılda da Osmanlı İmparatorluğunun hâkimiyetine geçmiştir.

Yumuktepe ve Gözlükule' de yapılan kazılarda Mersin'in tarihten önceki devirlerden beri önemli bir yerleşme merkezi olduğu anlaşılmaktadır. İl Merkezi Mersin'de bulunan Yumuktepe' de, 1937'de Liverpool Üniversitesi Arkeologlarınca başlatılan kazıda; en alt tabaka olarak “Neolitik Devri” tespit edilmiştir. Kazı çalışmalarının devamı bu yörenin Neolitik dönemden sonra Maden Devri ve Tunç Devri arasına bir geçiş yaptığını göstermiştir. Yumuktepe' deki kalıntılar hemen hemen aynı şekilde Tarsus'taki Gözlükule' de de yer almaktadır.

Bir süre yörede Etilerin hüküm sürdüğü görülür. Eti Kralı Hattuşil yöreyi imar ve ıslah etmiştir. Daha sonra Asur kralı III. Salomossa'nın ele geçirdiği Mersin yöresi, M.Ö.528 tarihinde İran Hükümdarlığına geçer, M.Ö.527 de yöreyi ve Kıbrıs'ı Yunanlılar ele geçirirler. M.Ö.334 senesinde yöre Büyük İskender'le Makedonyalıların eline geçer.

M.Ö.261-246 da yöreyi Mısır Hükümdarı Batlenios Ogustos zapt eder. M.Ö.70'li yıllarda Romalıların eline geçen Mersin Roma İmparatorluğunun ikiye ayrılmasından sonra Doğu Roma toprakları içerisinde kalır.

İslamiyet'in yayılmasından sonra Halife Osman zamanında Mersin ve civarı Arapların eline geçer. Daha sonra bölge 718 yılında halifeliğin Abbasilere geçmesiyle 853 yılında Sultan Mehdi, yöreyi Abbasî'ler katar. Daha sonra Selçukluların eline geçen yöre bu dönemde kısmi “Haçlı İstilasına uğrar ve Selçukluların zayıflamasından sonra Karamanoğulları'na geçer.

Osmanlı Padişahı Yıldırım Beyazıt zamanında yöre Osmanlı idaresi altına girer. I. Dünya Harbinde İtilaf Devletlerinin istilasına uğrayan Mersin, Milli Mücadele ile 3 Ocak 1922’de tekrar Türk hakimiyetine girmiştir. 1924 yılında Mersin Adıyla Vilayet olmuş, 1933 yılında da Mersin İlçel ile birleştirilerek İlçel adını almıştır. 28 Haziran 2002 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 4764 sayılı Kanunla da İl’in ismi yeniden Mersin olmuştur”(Mersin Valiliği Resmi Sitesi).

Mersin Müzik Kültürü

“Müzik Kültürü; toplumun bir üyesi olarak insanoğlunun, genel kültürün yanında kazandığı müzik sanatına ilişkin bilgi, beceri, tutum ve davranışlar ile müzik ortamlarında geçerli ahlak kuralları, gelenekler ve benzeri diğer yetenek ve alışkanlıkları kapsayan karmaşık bir bütündür” (Günay, 2006: 99).

Mersin ili liman kenti olması bakımından önem taşımaktadır. Renkli ve kıvrak türkülere sahiptir. Danslarının hareketliliği ve kaşık sallama danslarıyla da bilinmektedir. Ağıtları, manileri, ninnileri, zeybekleri, oyun havaları, kaşık sallama havaları, mengileri ve semahları ile de kültür bakımından oldukça zengindir.

Mersin’ de halk müziği ilçe ve köylerde renkli ve çeşitlidir. Bölgenin batısında söylenen uzun havalar Teke yöresinin uzun havalarını andırmaktadır. Demirtaş, 1995’ e göre türkülerin bazıları kıvrak ve neşelidir. Bazıları da ovanın düz ve geniş yerel yapısına uygun bir havayı yansıtarak, uzun hava şeklinde söylenir. Örnekler:

Türkmen Türküsü

Seymen olmuş dağların karı
Arasından gider yaylanın yolu
Sahile dayanmaz yaylanın gülü
Çekmiş yaylasına gider bir gelin

Oyun Havası

Kalenin dibinde ekerler küncü
Sürerler savururlar ederler dengi
Yar için saklarlar ayva, turuncu
Böyle olur nazı güzelin.
Cilvesi çok olur bazı güzelin.

Mani

Tabakta portakalsın
Sözümüz burada kalsın
Yılda bir kabrime gel
Toprağın kokun olsun

Yörük Ninnisi

Yekin kara mayam yekin

Bebeğimi daldan sakın

Ninni nazlı bebeğim de ninni

Atılğan, 2007' e göre, Mersin'de türküler bir hayli renklidir. Bu renklilik kıyı ile yaylaların, bir birine yakın olması ve yerleşim birimlerinin de yakın zamana kadar konar-göçer olarak hayatlarını devam ettirmesinden kaynaklanmakta. Konar - göçerlik kültür etkileşiminin en büyük unsurlarındandır. Bu etkileşim yöreye haliyle yukarda bahsettiğimiz renkliliği getirmiştir. Yakılan türkülerde ses genliği ve ezgi kıvraklığı oldukça dikkat çekicidir. Ezgilerdeki kıvraklığın büyük sebeplerinden biri parçaların sözlü oyun havalan olmasından kaynaklanmakta, ses genliği ise bir sekizli içinde gelişmekte zaman zaman bir sekizlinin dışına çıktığı da görülmektedir, özellikle Taşeli bölgesinde söylenen ve «Her sabah, her sabah gel geç buradan» ile «Çiçek içinde menevşe baştır» diye başlayan türküler bahsettiğimiz konuya en güzel örneklerdir.

Mersin'de işlenen türküler genelde, iklim şartlarına, yabani hayvanlara, dağa ovaya, yaylaya ve insanlar üzerine yakılmıştır.

1)

Keklik olsam yuva yapsam,

Bende beylere beylere,

Ben yarimi alsam çıksam.

Yüce daylere daylere

2)

Şu dağların yükseğine erseler

Lâle sümbül mor menekşe derseler.

Bir güzeli bir çirkine verseler,

Güzel ağlar çirkin güler bir zaman.

3)

Amanın baaz neler olmuş,

Bizim ele bir hal olmuş,

Koyun kuzuyu sel almış,

Yine karalı geldi bu yaz. (Mersin Halk Eğitimi Merkezi ve Akşam Sanat Okulu Müdürlüğü Resmi Sitesi)

Tarsus' ta kırık havalara topuk havası denilir. Adı geçen yerleşim birimlerinin, Silifke'ye çok yakın olmasına rağmen o yörenin kaşık havaları Tarsus' ta kendini göstermez. Silifke' nin türkülü oyunları Tarsus' ta çalınıp söylene, Fantezi olarak kalacaktır. Çünkü yöre halkı bu oyunları bilmemektedir (Atılğan,2007)

Bir rivayete göre Çukurova Bölgesinde yaşadığı ileri sürülen Karacaoğlan'ın Mersin' de ikamet ettiğine inanılmaktadır (İçel Kültürü, 1988, Eylül. Sayı: 6).

Özdemir, 2012' ye göre, Karacaoğlan'ın nerede öldüğüyle ilgili İçel' in Mut İlçesi halkı, Çukur köyünde bir tepenin üzerinde yattığını ısrarla söylemektedir. Anılan tepeye bugün Karacaoğlan Tepesi denilmektedir.

“Mersin'in İlçelerinin her birinde, katkısız ve katıksız folklor zenginlikleri göze çarpar. Derler ki, Kozan'ın Farsak köyünden kalkarak omzunda sazı Anadolu'yu dolaşan Karacaoğlan Ayşe, Fadime, Elif derken Mut'a gelir. Mut'ta Çukur Köylü Karacasakız'ın zülfünün tellerine takılır kalır. Ben bu vuslatı olmayan hikâyeyi burada tekrarlamak istemem. Ama bugün Mut'un az ötesindeki bir tepede mutsuz Karacakızın mezarından söz ediliyorsa, bu boşuna değildir. Karacaoğlan gibi bir ozan, Mersin'e yakışır da ondan.İşte yanı başımızda Silifke, Silifke'nin keklik sekişli, yürek yakışlı oyununun bir hikâyesi vardır, anlatırlar.

Bir gün Silifke'nin yanı başındaki yörük obasına bir ozan gelir. Oba Beyi'nin çadırına konuk olur. Hoşbeşten sonra Bey :

—Ozanım diyorsun oğul... Bizde ozan dediğin sazına keklik kondurur. Gücün varsa çal sazını, kondur kekliği, konduramazsan çek git bu obadan bir daha da ozanım deme...

Âşık alır sazı eline, yaslanır bir ardıç ağacının gövdesine. Hem çalar, hem de başlar keklik gibi ötmeye... Çevrede ne kadar keklik varsa toplanır başına, kimi sazına konar, kimi omzuna... Bey bakar ki gerçek âşık, mal verir, davar verir. Mersin'in keklik konduran ozanları, keklik sekişli kızları, kızanları, omzunda saz oba oba, köy köy gezenleri” (Mersin Valiliği Resmi Sitesi).

Bozlaklar (Uzun Havalar)

Şen, Aksu, 1999'a göre, bozlak "bozulamak" kelimesinden gelen ve kelime anlamı acı acı feryat etmek olan bozlak daha çok Orta Anadolu, Orta Toroslar, Çukurova'nın Toroslar' a bakan kesimlerinde icra edilen bir uzun hava türüdür.

“Bozlaklar, Türk milletinin asırlar boyu yaşamış olduğu ve yaşamaya devam ettiği dini, coğrafi, edebi, sosyal ve kültürel olayların etkileri sonucunda büyük bir olasılıkla Asya'da doğmuş, Türk göçleri ile Anadolu'ya gelmiş burada yayılmış ve özellikle Orta Anadolu'nun çeşitli yörelerinde güçlü bir kişilik kazanarak geniş insan kitlelerinin ortak zevki olmuştur.

Bozlakların konularını başta yiğitlik ve kahramanlık olmak üzere aşk, sevgili, hasret konuları teşkil eder. Dizeler çoğunlukla 11' li ve 14'lü hecedir. Sözler anonim olabildiği gibi çeşitli saz ozanlarına da ait olabilirler. Vurguladıkları konulara göre birkaç türü vardır. Yiğitleme, güzelleme, yanık, ağırlama, ve kerem bozlağı gibi adlar alırlar. Çoğunlukla erkeklere özgü seslendirilen bozlakların ses genişliklerinin 8-12 bazen de iki 8'li ses içerisinde olduğu görülür. Bozlaklar bu ses genişliği ve söyleyiş biçimi ile söylendikleri yerlerdeki dağ, oymak ve uçurumları anlatacak kadar etkilidir. Ses dizeleri inici özellik gösterir. Tiz seslerden başlanarak karar sesinin 8' lisinde ve 7'lisinde belirgin bir biçimde dolaşıldıktan sonra karar sesine inilerek uzun hava bitirilir. Daha çok cura ve bağlamanın eşliğinde bozlakların Avşar

bozlağı, Sarıyaylam bozlağı, Morkoyun bozlağı, Göç bozlağı, Aydost bozlağı gibi türleri de mevcuttur”(Şen, Aksu,1999: s.108).

Ağıtlar

Çıblak,2005’ e göre, Ağıtlar; ölüm, ayrılık yada acıklı bir olayı konu edinen, hem içeriği hem de ezgisiyle bu olayı en yoğun şekilde yaşatan lirik ürünlerdir. Bunlardan bir çoğu ölüm olayları sonucunda söylenmiştir, ancak insanlar genellikle askere gitme, gelin olma gibi sevdiklerinden ayrılmak zorunda kaldıkları durumlarda , sel ,deprem, yangın gibi durumlarda da ağıtlar yakmışlardır.

Mersin’ de ağıt söyleyen kişiye “ağıtçı”, “ağıt edici”, “ağlayıcı”,” yakımcı” denilmektedir.

“Mersin’de ağıtlar, genellikle kadınlar tarafından söylenmektedir, fakat merkeze bağlı Arslanköy ile Erdemli İlçesi gibi yerleşim birimlerinde görüldüğü üzere iyi ağıtçı olarak bilinen erkekler de bulunmakta be bu kişiler genellikle ölümle ilgili ağıtlar söylemektedir. Bunlardan aşık olarak tanınan Abdi Arslan’ın birçok ağıtı bulunmakta ve bu ağıtlar halk arasında da yaşatılmaktadır. Yöreden derlenen bu ağıtlardan bir kısmı anonimdir, bir başka deyişle ilk yaratıcısı unutulmuş topluma mal olmuştur. Birkaç ölüm konulu ağıtın yanı sıra kına ağıtları da bu gruba girmektedir” (Çıblak,2005: s.206).

Örnek:

Tüp zehiri aldı beni götürdü
Tazecik ömrümü nasıl bitirdi
Anamın kalbine sızı getirdi
Anam babam harap oldu ne çare

Mersin’ de cenaze törenlerinin yanı sıra evlenme törenleri içerisinde yer alan kına gecelerinde de ağıtlar söylenmektedir. Kına ağıtları kadınlar tarafından söylenmektedir. Birkaç kişi tarafından da söylenebilmektedir.

Örnek:

Koca evi ıssız koydun
Ak heykeli susuz koydun
Evimizi huysuz koydun
Kızım kınan kutlu olsun

Mersin’ askere gidenlerin arkasından da ağıtlar söylenmektedir. Askerlik dolayısıyla ayrılığın verdiği acıyla bazen anne, bazen de oğlunun ağzından ağıtlar söylenmektedir.

Örnek:

Askere gideli tam bir ay oldu
Ektiğim fidanlar meyveye döndü

Mektuplar gelince yüzüm hep güldü
Ağlama pederim gelirim bir gün

Kocasından ayrılan kadınların da ağıtlar söyledikleri görülmektedir.

Örnek:

Otobüse bindim de dönmüyor teker
Elime verdiler bir topak şeker
Üç tane yavrum da baba diye boynun büker

Tabiata dair de ağıtlar da söylenmektedir. Tabiata yakılan ağıtlarda dağlar, ormanlar ya da suların kuruması gibi çeşitli olaylardan bahsedilebilir.

Örnek:

Kırıldı kolum kanadım
Yıkıldı evim ocağım
Kalmadı dert ortağım
Benim güzel ağacım

Mersin' de Kullanılan Çalgılar

Mersin' de Klarnet, Davul, Zurna, Bağlama, Kaval kullanılan çalgıların başında gelmektedir.

Atılğan,2007' ye göre geçmişte kavalın Tarsus' ta daha yaygın olduğu bilinmektedir. Yöre halkının konargöçerliği, taşınmasının kolay ve de volümlü bir saz olması kavalın Tarsus ve Toroslar' da daha yaygın olmasını sağlamıştır. Türkmen' lerin yerleşik düzene geçmesiyle hayvancılık azalmış, dolayısıyla kaval çalma tarihe gömülmüş, çoban kavalı yerini bağlamaya bırakmıştır.

Anadolu'nun bazı yörelerinde (örn. Silifke) halk müziğinde de kullanılan klarnet davul-zurna ikilisinde zurnanın yerini (İl kültür Müdürlüğü resmi Sitesi)

Klarnet

Klarnet üç oktavı aşan ses genişliğine sahip bir çalgıdır. Genellikle Grenadil adlı sert bir Afrika ağacından yapılır.(Say,2005:297) Çalgı birbirine ekli beş parçadan oluşur bunlar ağızlık, baril, üst gövde, alt gövde ve kalaktır. Çalgının en önemli parçalarından birisi ağızlığıdır. Klarnet'in ilk ortaya çıktığı yıllarda ağızlık kısmı şimdi kullandığımız ağızlık kısmından farklı olup, ağızlığın ilk şekli, uçları köşeli, uzun-kapalı yüzeyli ve enli bir kamış biçimindedir (Çağrı, 2006:4).

Davul

Tarihi çok eskilere dayanan askı davul geleneksel eğlencelerden dini ve din dışı törenlere, savaşıardan haberleşmeye birçok alanda ve farklı birçok amaç için kullanıla gelmiştir. Ağaçtan yapılmış geniş bir kasağın iki yanına deri gerilmesiyle yapılan davul, tokmak ve

çubuk yardımıyla çalınır. Tokmakla elde edilen sese genelde “Düm”, çubukla elde edilen sese “Tek”; her ikisinin birlikte vurulmasıyla çıkan sese de “Yek” adı verilir. Davul, ebatlarına göre meydan davulu, kaba davul, tepsi davul, cura davul, davulbaz gibi adlar alır.

Zurna

Zurna, Türkiye'nin birçok yerinde kullanılan, tahta, metal ve kamış kullanarak yapılan, yüksek sesli, bu yüzden büyük davul ile birlikte çalınan, yine bu yüzden açık havada kullanıma uygun, nefesli saz çeşididir.

Türkiye'de olduğu gibi Fas'tan Çin'e kadar uzanan iklim kuşağındaki her ülkede kullanıldığı da bilinmektedir.

Bağlama

Say,1992' ye göre, Kökeni Orta Asya'ya dayanan kopuz, bağlama ailesinin atasıdır. Kopuz önceleri su kabağının üstüne deri gerilerek ve kirişten teller takılarak, daha sonra gövdesi ağaçtan oyulup üstüne tahta göğüs takılmış, telleri de metal ile çalınmıştır. 17. yy dan itibaren kopuzun adı bağlama olarak söylenmiştir.

Mersin' de Tahtacı Kültürü

Alevi- Türkmen zümrelerinden birisi olan Tahtacılar, geçimlerini ağaç kesip dikmek, kiriş ve tahta biçmekle sağladıkları için Anadolu' da genellikle ormanlık alanlarda, orman işçiliğinin yapıldığı bölgelerde yaşamlarını sürdürmüşlerdir (Çıblak, 2003).

Tahtacılar, gelenek ve görenekleri yönünden Alevi olmakla birlikte diğer Aleviler' den Farklı özelliklere sahiptirler.Bunlar Hacı Bektaş Ocağını tanımazlar, her birinin ayrı bir pir evleri vardır (Çıblak, 2003).

Tahtacılar Mersin'de toplam 10 köy ve 18 mahallede yerleşik düzende hayatlarını sürdürmektedirler.

Tahtacılar, tür olarak semahlar ve mengiler söylemektedirler. Semahlar ve Mengiler daima 9 zamanlı usulle çalınıp okunurlar. Daha çok 2+2+2+3=9 düzümü kullanılır. Bazen 2+3+2+2=9 biçimine de rastlanmaktadır.

Ezgilerin melodik örgüleri genellikle sade, fakat ısrarlı vurgulamalarla doludur. Ses genişliği bir oktavı pek geçmez. Bu sebeple herkes tarafından rahatlıkla okunabilir.

TRT Repertuarına Kayıtlı Mersin Türküleri

Aşağıdaki tabloda TRT repertuarına kayıtlı Mersin yöresine ait türküler, tablolaştırılmış, türkülerin ayakları ve karşılık gelen makamları ile birlikte incelenerek gösterilmiştir.

Tablo 1. Mersin Türkülerinin Form, Makam ve Usul Tablosu

SIRA NO	TÜRKÜ ADI	YÖRESİ	DERLEYEN	AYAĞI	KARŞ. GELEN MAKAMI	USUL
1.	A Gızım Sana Potin Alayımın	Silifke	İst. Devlet. Konsv.	Kerem Ayağı	Uşak Makamı	4/4
2.	Açıl Ey Ömrümün Varı	Silifke	Cavit Erden	Garip Ayağı	Hicaz Makamı	2/4

3.	Ak Devem Düzden Gelir	Anamur	Ahmet Yamacı	Müstezat Ayağı	Çargah Makamı	4/4
4.	Anamur Yolları	Silifke	Cavit Erden	Kerem Ayağı	Karcıgar Makamı	2/4
5.	Aşağıdan Gelen Tülü Beserek	Silifke	Ahmet Yakar	Azeri-Tatyan Ayağı	Segah Makamı	9 /8 2 2 2 3
6.	Bad-ı Saba Derler Erken Esene	Silifke	Ali Canlı	Kerem Ayağı	Karcıgar Makamı	2/4
7.	Bahçeye Gel Göreyim	Silifke	Muzaffer Sarısözen	Azeri-Tatyan Ayağı	Segah Makamı	2/4
8.	Başına Bağlamış Astar	Silifke	Muzaffer Sarısözen	Kerem Ayağı	Karcıgar Makamı	9/8 2 2 2 3
9.	Bir Boyuna Baktım Bir de Yüzüne	Silifke	Cavit Erden	Garip Ayağı	Hicaz Makamı	8/4 4+4
10.	Bir Kere Uğradım Hakkın Cemine	Mersin	Yücel Paşmakçı	Kerem Ayağı	Hüseyini Makamı	4/4
11.	Bittimola Bizim Elin Söğüdü	Silifke	Belli Değil	-	-	2/4
12.	Bugün Ayın Ondördü	Mersin	Muzaffer Sarısözen	Kerem Ayağı	Uşak Makamı	2/4
13.	Bulut Bulut Üstüne	Mut	Melih Duygulu Adnan Ataman	Misket Ayağı	Eviç Makamı	2/4
14.	Ceviz Arasında Vardır Evimiz	Mut	Nida Tüfekçi	Misket Ayağı	Eviç Makamı	9/8 3 2 2 2
15.	Çattılar Ocak Taşını	Silifke	Nida Tüfekçi	-	-	-
16.	Çaya Vardım Çay Bulanık	Silifke	Nida Tüfekçi	Müstezat Ayağı	Rast Makamı	9/8 2 2 2 3
17.	Çiçekler İçinde Menekşe Baştır	Silifke	Muzaffer Sarısözen	Kerem Ayağı	Karcıgar Makamı	4/4

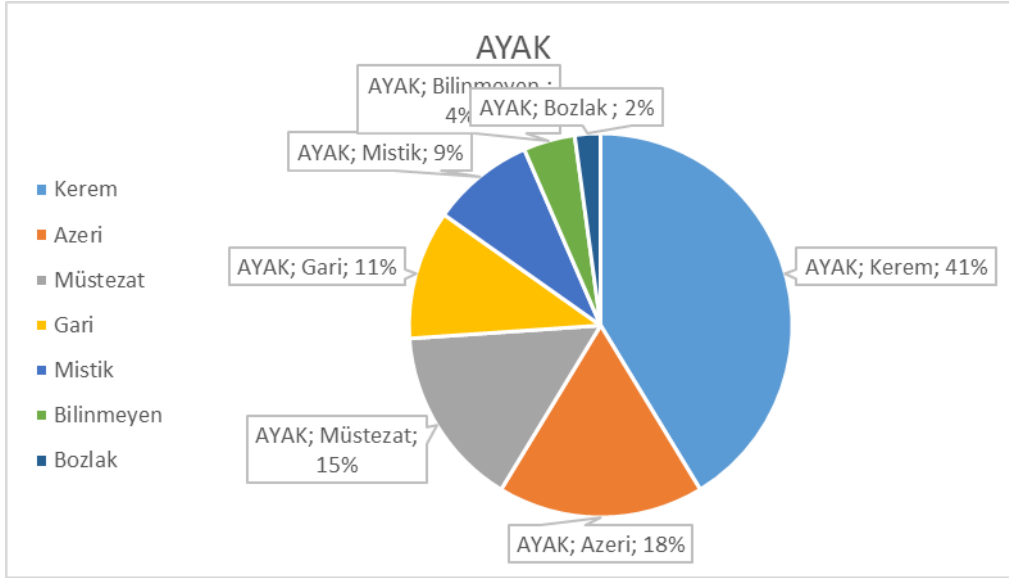

18.	Aman Çıkabilsem O yarin Köşküne	Silifke	Muzaffer Sarısözen	Müstezat Ayağı	Çargah Makamı	9/8 2 2 2 3
19.	Dere Dere Gidelim	Silifke	Emin Aldemir	Azeri Tatyana Ayağı	Segah Makamı	9/8 2 2 2 3
20.	Eski Sille	Silifke	Cavit Erden	Garip Ayağı	Hicaz Makamı	8/4 4+4
21.	Evlerinin Önü Kavak	Mut	Muzaffer Sarısözen	Müstezat Ayağı	Çargah Makamı	2/4
22.	Halebi Halay Havası	Tarsus	Talip Özkan	Kerem Ayağı	Neva Makamı	12/4
23.	Gerali Dedikleri Bir Gençten Uşak	Silifke	Yücel Paşmakçı	Kerem Ayağı	Karcıgar- asma Karar	2/4
24.	Geyinmiş Kuşanmış Yayladan Gelir	Mut	Nida Tüfekçi	Kerem Ayağı	Uşak Makamı	9/8 2 2 2 3
25.	Hafız Mektepten Gelir	Silifke	Ali Canlı	Misket Ayağı	Eviç Makamı	4/4
26.	Ham Çökelek	Silifke	-	Kerem Ayağı	Karcıgar- asma Karar	2/4
27.	Her Sabah Her Sabah Gel Geç Buradan	Silifke	Nida Tüfekçi	Kerem Ayağı	Karcıgar Makamı	4/4
28.	Her Yanı Elmas Parçası	Silifke	Cavit Erden	Azeri- Tatyana Ayağı	Hüzzam Makamı	9/8 2 2 2 3
29.	İndim Geldim Silifke'den Buraya	Silifke	-	Müstezat Ayağı	Rast Makamı	2/4
30.	Keklik Olsam	Silifke	Muzaffer Sarısözen	Azeri-Tatyana Ayağı	Segah Makamı	9/16 2 2 2 3
31.	Kullar Olam Seni Doğuran Anaya	Mut	TRT Müzik Dairesi	Kerem Ayağı	Karcıgar Makamı	4/4
32.	Nerden Gelirsin	Silifke	Ahmet Yamacı	Kerem Ayağı	Hüseyini Makamı	4/4
33.	Pınar Başı Ben Olayım	Silifke	Muzaffer Sarısözen	Garip Ayağı	Hicaz Makamı	9/16 2 2 2 3

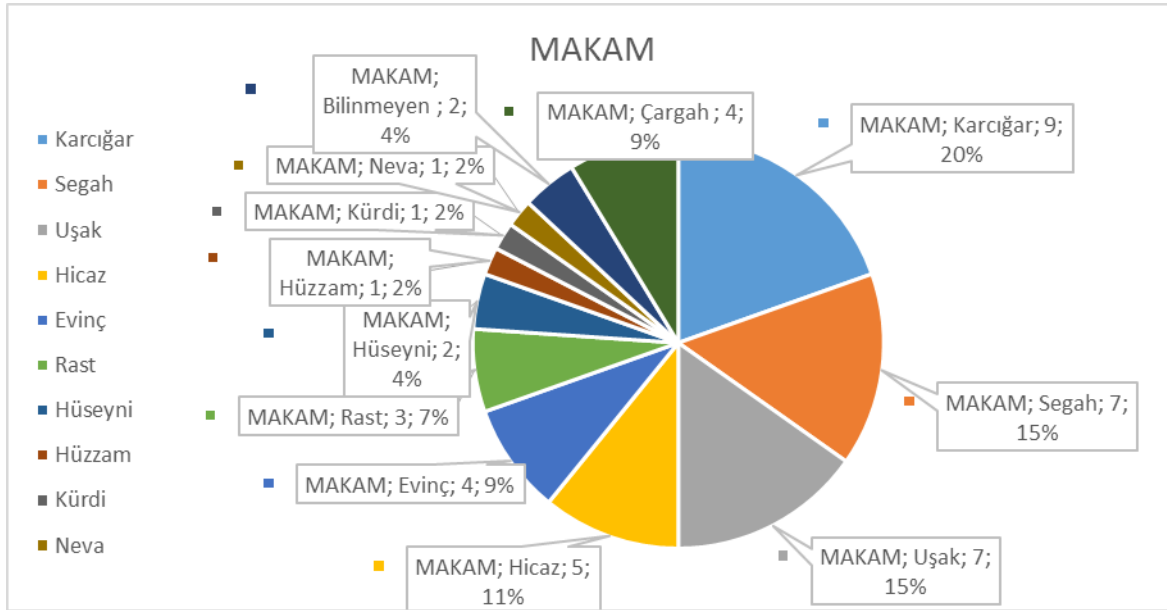

34.	Pınar Başı Ben Olayım	Silifke	Ali Can	Azeri-Tatyan Ayağı	Segah Makamı	9/8 2 2 2 3
35.	Pınara Vurdum Kazmayı	Silifke	Muzaffer Sarısözen	Azeri-Tatyan Ayağı	Segah Makamı	9/16 2 2 2 3
36.	Portakalım Tekerlendi	Silifke	Ahmet Yamacı	Müstezat Ayağı	Çargah Makamı	9/8 3 2 2 2
37.	Silifke'nin yoğurdu	Silifke	Muzaffer Sarısözen	Azeri-Tatyan Ayağı	Sagah Makamı	2/4
38.	Şu Dağların Yüksekğine Erseler	Mut	Plaktan Yazıldı	Bozlak Ayağı	Kürdi Makamı	9/8 2 3 2 2
39.	Şu Derenin Uzunlu	Silifke	İst.Radyosu Halk Müziği	Kerem Ayağı	Uşak Makamı	2/4
40.	Şu Yüce Dağların Karı Eridi	Silifke-Mut	TRT	Misket Ayağı	Eviç Makamı	27/8 2 3 2 2 2
41.	Türkmen Kızı	Silifke	Erkan Sürmen	Kerem Ayağı	Karcıgar Makamı	4/4
42.	Varın Söyleyin Urfaniye	Silifke	TRT	Kerem Ayağı Asma Karar	Uşak Makamı	2/4
43.	Yaktım Mangalımı	Silifke	Ali Canlı	Müstezat Ayağı	Rast Makamı	9/8 2 2 2 3
44.	Yatamadım Gasavete	Mut	Musa Eroğlu	Kerem Ayağı	Uşak Makamı	2/4
45.	Yayla Yollarında Göç Katar Katar	Silifke	-	Kerem Ayağı	Uşak Makamı	4/4
46.	Zeytin Dallarında Tabakam Kaldı	Silifke	Ahmet Yakar	Garip Ayağı	Hicaz Makamı	9/8 2 2 2 3

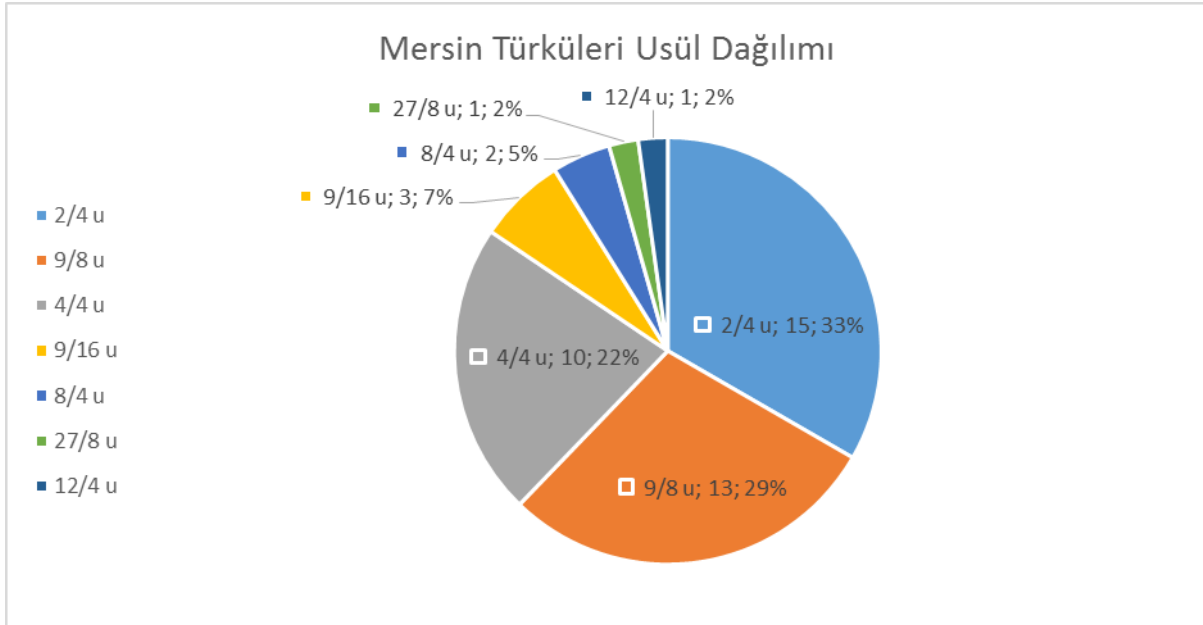
Tablo 1' den anlaşıldığı gibi, TRT repertuarına kayıtlı Mersin Türkülerinin 19 adetinin kerem ayağı, 8 adetinin azeri tatyana ayağı, 7 adetinin müstezat ayağı, 5 adetinin garip ayağı, 4 adetinin misket ayağı, 1 adetinin bozlak ayağı olduğu, 2 adetinin ise ayağının belirlenemediği; 9 adetinin karcıgar makamı, 7 adetinin segah makamı, 7 adetinin uşak makamı, 5 adetinin hicaz makamı, 4 adetinin eviç makamı, 4 adetinin çargah makamı, 3 adetinin rast makamı, makamı, 2 adetinin hüseyini makamı, 1 adetinin hüzzam makamı olduğu, 1 adetinin kürdi makamı olduğu, 2 adetinin makamının belirlenemediği, 1 adetinin ise neva makamı olduğu; 2/4' lük 15 adet, 9/8' lik 13 adet, , 4/4' lük 10 adet, 9/16' lük 3 adet, 8/4' lük 2 adet, , 27/8' lik 1 adet, 12/4' lük 1 adet olmak üzere toplamda 46 türkü olduğu görülmektedir.

Grafik 1. Yapılan incelemede Kerem Ayağı %42 - Azeri Ayağı %18 - Müstezat Ayağı %16 – Gari Ayağı %11- Mistik Ayağı % 9 – Bilinmeyen %4 – Bozlak Ayağı % 2 sonucuna ulaşılmıştır.

Grafik 2. Yapılan incelemede Karçığar Makamı %21 – Segah Makamı %17- Uşak Makamı %17 – Hicaz Makamı % 12 – Evinç Makamı % 10 – Çarğah Makamı % 9- Rast Makamı %7- Hüseyini Makamı % 4 – Hüz zam Makamı % 2 – Kürdi Makamı % 2 Neva Makamı % 2 – Bilinmeyen Makam % 4 sonucuna ulaşılmıştır.

Grafik 3. Yapılan incelemede 2/4 % 34 – 4/4 % 23 – 9/8 % 30 – 9/16 %7 – 8/4 % 4 – 27/8 % 2 – 12/4 % 1 sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç

Mersin’ de halk müziği ilçe ve köylerde renkli ve çeşitlidir. Bölgenin batısında söylenen uzun havalar Teke yöresinin uzun havalarını andırmaktadır. Türkülerin bazıları kıvrak ve neşelidir. Bazıları da ovanın düz ve geniş yerel yapısına uygun bir havayı yansıtarak, uzun hava şeklinde söylenir.

Mersin türkülerindeki renklilik kıyı ile yaylaların, bir birine yakın olması ve yerleşim birimlerinin de yakın zamana kadar konar-göçer olarak hayatlarını devam ettirmesinden kaynaklanmaktadır. Konar-göçerlilik kültür etkileşiminin en büyük unsurlarındandır. Bu etkileşim yöreye renkliliği getirmiştir.

Bozlaklar (Uzun havalar), Ağıtlar, Kaşık havaları, Mengiler, Semahlar, Zeybekler çalınan ve söylenen türkü türlerindedir.

Mersin’de türküler genelde, iklim şartlarına, yabani hayvanlara, dağa ovaya, yaylaya ve insanlar üzerine söylenmiştir. Mersin’in İlçelerinin her birinde, katkısız ve katıksız folklor zenginlikleri göze çarpar.

İçel yöresinde oyunlar, Silifke yöresi ve Çukurova yöresi olarak iki bölümde incelenir.

1 - Silifke Yöresi Oyunları

2 - Silifke, Mut, Anamur ve Gülnar ilçelerinde oynanır ve kendi aralarında ikiye ayrılır.

Halk oyunları, genelde düğünlerde, nişanlarda oynandığı gibi, askere uğurlamalarda, sünnet düğünlerinde, yaylaya göçte, diğer eğlencelerde(Kahramanlık günlerinin kutlanmasında) oynanır. Oyunlar kadınlar ayrı, erkekler ayrı oynanmaktadır. Yani oyunları kadınlar ve erkekler birlikte oynamazlar. Yalnız, Semah ve Mengiler’ de bir de Arap kökenli

vatandaşlarımızın oyunları kadın- erkek birlikte oynanmaktadır. Mersin' de Klarnet, Davul, Zurna, Bağlama, Kaval kullanılan çalgıların başında gelmektedir.

Araştırmada literatür taraması ve betimsel tarama yöntemi ile durum saptamaya yönelik bilgiler kullanılan, betimsel çerçevede gerçekleştirilen amaç, yöntem bakımından genel durum tespitine yönelik yapılan bu araştırmada elde edilen verilere göre: TRT repertuarında Mersin Yöresine ait türkü sayısı 46 adettir. Halk arasında söylenen daha çok türkü olduğu dikkat çekmektedir. Bu türküler zaman zaman radyo ve televizyonlarda da söylenmektedir fakat TRT kayıtlarında bulunmayanları da vardır. Kanımca bu eserler bantlarda ve plaklarda kalmış TRT repertuarında kayıt altına alınmamıştır.

KAYNAKÇA

- Adorno, T. W. (1998). *Minima Moralia*, (Çev.: Orhan Koçak-Ahmet Doğukan), Metis Yayınları, İstanbul.
- Atılğan, H. (2007), *Geçmişten Günümüze Tarsus'ta Halk Müziği*, Tarsus Belediyesi Kültür Yayınları, Ankara.
- Bayburtlu, A.S. *Yayınlanmamış Makale*.
- Çıblak, N. (2003). Mersin Tahtacı Kültüründeki Terimler Üzerine Bir Deneme, *Folklor/Edebiyat*, C.IX.S.XXXIII, ss.217-238
- Çıblak, N. (2005), *Türk Halk Kültürü İçerisinde Mersin Ağıtlarının Yeri*, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 14, Sayı 2.
- Demirtaş, A. (1995). *İçel İli İncelemeleri*, Opera Yayınevi, Mersin.
- Günay, E. (2006). *Müzik Sosyolojisi, Sosyolojiden Müzik Kültürüne Bir Bakış*, İstanbul, Bağlam Yayıncılık.
- İçel Kültürü* (1988). Mersin Halk Eğitimi Merkezi ve Akşam Sanat Okulu Müdürlüğü Yayın Organı, sayı 6).
- Kaptan, S. (1995). *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*. Ankara. Rehber Yayınevi, 1. Baskı.
- Mersin Valiliği (<http://www.mersin.gov.tr/>)
- Mersin Halk Eğitim Merkezi ve Akşam Sanat Okulu (<http://mersnhem.meb.k12.tr/>)
- Özdemir, A. (2012). *Karacaoğlan, Tarsus Belediyesi Kültür Yayınları No:35*.İstanbul.
- Say, A. (1992). *Müzik Ansiklopedisi*, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, İstanbul.
- Say, A. (2005). *Müzik Sözlüğü*, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, İstanbul.
- Şen, Y., Aksu C. (1999). *Uzun Havalarınızdan Bozlak ve Ustaları* .